

KASVISTOINVENTOINTIRAPORTTI

UNTAMALA

Laitila

Tanja Aalto
1999

Tutkimuskohde

Tutkimuskohde sijaitsee Untamalan kylässä Laitilassa peruskarttakoordinaattien X= 6755 13-14 ja Y= 534 77-535 08 välillä (pk-lehti 1131 Laitila). Tutkittu alue on pinta-alaltaan noin 10 000m².

Tutkimuksen tarkoitus

Kasvistoinventointi on tehty 22.6. ja 22.7.1999 Museovirastolle. Tutkimuksen tarkoituksena on kasvillisuuden kartoitus alueen hoitoa varten ja mahdollisten harvinaisten tai suojeltavien tai muinaiseen ihmistoimintaan ilmeisesti liittyneiden lajien löytäminen. Alueella on tehty vuonna 1992 perinnemaisemien inventointiin liittyen kasvillisuuskartoitus Vesi- ja ympäristöhallituksen Luonnonsuojelututkimusyksikön toimesta.

Yleiskuvaus

Untamala sijaitsee Laitilan halki luoteesta kaakkoon kulkevalla harjumaisella muodostumalla, noin 4,5 kilometriä Laitilan keskustasta luoteeseen. Se on keskeinen osa Untamalan-Kodjalan valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Alue on Lounais-Suomen pisimmän raittikylän varrella, Untamalan kyläkirkosta noin 300 metriä pohjoiseen. Valtatie 8 kulkee ohitse itäpuolelta. Kohteessa on 33 matalaa kumpumaista muodostumaa, joista osa on todettu vanhempaan roomalaiseen rautakauteen ajoittuviksi haudoiksi. Aluetta kiertää opastettu luonto- ja kulttuuripolku.

Tutkittu alue käsittää koko Untamalan Myllymäen alueen luoteen puoleisinta päätä lukuunottamatta. Kokonaisuudessaan alue koostuu niityistä, siellä täällä olevista pienistä ketomaisista alueista ja metsäisemmistä alueista. Osassa aluetta laidunnetaan lampaita.

Kasvillisuus

Untamalan alueella vaihtelevat kasvillisuudeltaan monenlaiset ja monipuoliset alueet. Kaakonpuoleisin pää on pensaikkoista, aluskasvillisuudeltaan rehevää aluetta, mm. vanha rohdoskasvi, keltamo kuuluu tämän rehevän rinteeseen kasvillisuuteen. Luoteeseen harjun lakea pitkin alue jatkuu lehtipuita, pääasiassa koivuja, ja pensaita kasvavana. Tämän puustoisemman alueen molemmiin puolin on niittykasvillisuutta kasvavat alueet kookkaine katajikkoineen. Pensaikkoa muodostavat siellä täällä ympäri koko aluetta runsaana esiintyvä taikinamarja, vadelma, mustaherukka ja kaakkoispäässä laajat syreeni- ja lehtokuusamapensaat. Laikuittain länsi-etelälaidalla, mm. lähellä vanhaa vajaa, ja itäosissa aluetta kasvillisuus on ketomaista, jolle tyypillisiä kedon kasveja ovat mm. ketoneilikka, mäkitervakko, siankärsämö, kissankello, keltamatara, huopakeltano, pölkkyruoho, pukinjuuri ja nykyisin selvästi harvinaistunut kissankäpälä. Rohdoskasvinakin käytetyn kangasajuruohon laajoja matalakasvuisia mättäitä on monin paikoin. Ketojen heinistä runsaana esiintyy lampaannata, punanata ja nurmirölli. Kuivilla, avoimilla alueilla alkuperäisen luonnonkasvin, sianpuolukan maassa suikertavia laikkuja löytyy vanhan vajan läheisyydestä rappusten yläpäästä. Se on valoa vaativa ihmistoiminnasta hyötynyt kasvi, jonka kookkaimmat yksilöt saattavat elää jopa satavuotiaiksi. Näyttävää, yli metrinkin korkuiseksi kasvava tummatulikukkaa kasvaa pääasiassa aitauksen ulkolaidoilla ja ohitse kulkevan kylätien vierustalla. Niittymäisemmillä alueilla, varsinkin alueen itäpuolella, vallitsevat heinät, valtalajinaan nurmipuntarpää. Myös mäkikauraa, jonka levinneisyys noudattelee varsin tarkoin esihistoriallisen, erityisesti

rautakautisen asutuksen levinneisyyttä, kasvaa jonkin verran tutkimusalueen kaakkoisosissa.

Tulosten tarkastelu

Untamalan valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman kasvillisuus on monipuolista. Pitkään jatkuneen asutuksen ja laidunnuksen vaikutus näkyikin sen lajistossa. Alueen kasvillisuuteen kuuluu rikasta ketojen, muualla osin taantunuttakin, lajistoa ja monia ihmisen seuralaislajeja, joko uudempia tulokaslajeja tai vanhoja muinaistulokkaita tai muutoin ihmistoiminnasta hyötynyttä alkuperäislajeja. Vanha lääke- ja koristekasvi, tummatulikukka on Suomen lounaisosissa muinaistulokas, joka kasvaa vanhan asutuksen ja rautakautisten asuinalueiden tuntumassa. Kangasajuruoho on Suomessa alkuperäinen, mutta ihmistoiminnasta suuresti hyötynyt luonnonkasvi. Lounais-Suomessa sitä usein tavataankin rautakautisilta asuinpaikoilta. Pölkkyruoho on myös Suomessa ilmeisesti alkuperäinen, mutta sen kytkös asutukseen, jopa muinaisasutukseen on selvä. Sen kasvupaikat ovatkin suurimmaksi osaksi ihmisen luomia ja ylläpitämiä. Kaikkia opastauluissa mainittuja kasveja alueelta ei kuitenkaan löytynyt mm. paatsamaa alueen koillispuolelta. Tosin on mahdollista, että laidunuksesta johtuen jotain kasveja on saattanut jäädä tunnistamatta.

Untamalan arvokkaan ketolajiston säilyttämiseksi alueen laiduntaminen ja niitto ovat tärkeitä hoitokeinoja. Valtaosan kedoista on synnyttänyt ihmistoiminta, ja siihen liittynyt perinteinen maatalous, niitto ja laidunnus. Alueen kohtuullinen kulutus, niitto ja niittojätteen poiskuljetus estääkin parhaiten kasvillisuuden rehevöitymisen ja umpeenkasvun. Lampaat kuuluvat myös ketojen merkittävimpiin hoitajiin. Kaakoispään rehevää kasvillisuutta, lähinnä pensaikkoa, voisi taas varovaisella vesakon harvennuksella ja huonokuntoisimpien oksien karsimisella pitää kurissa.

Turussa 31.8.1999

Tanja Aalto

Laitila, Untamala: Kasvilistat, yksilörunsaus arvioitu asteikolla 1-5

Puut ja pensaat:

<i>Acer platanoides</i>	vaahtera	1	
<i>Betula pendula</i>	rauduskoivu	1	
<i>Betula pubescens</i>	hieskoivu	1	
<i>Crataegus sp.</i>	orapihlajat	1	
<i>Juniperus communis</i>	kataja	4	
<i>Lonicera xylosteum</i>	lehtokuusama	3	
<i>Picea abies</i>	kuusi	1	
<i>Pinus sylvestris</i>	mänty	1	
<i>Prunus padus</i>	tuomi	3	taimia
<i>Ribes alpinum</i>	taikinamarja	4	
<i>Ribes nigrum</i>	mustaherukka	1	
<i>Rubus idaeus</i>	vadelma	2	
<i>Salix caprea</i>	raita	1	
<i>Sorbus aucuparia</i>	pihlaja	2	
<i>Syringa vulgaris</i>	pihasyreeni	1	

Ruohovartiset:

<i>Achillea millefolium</i>	siankärsämö	3	
<i>Agrostis capillaris</i>	nurmirölli	3	
<i>Alopecurus pratensis</i>	nurmipuntarpää	4	
<i>Antennaria dioica</i>	kissankäpälä	1	
<i>Anthriscus sylvestris</i>	koiranputki	3	
<i>Arabis glabra</i>	pölkkyruoho	2	
<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	sianpuolukka	1	
<i>Artemisia vulgaris</i>	pujo	1	
<i>Avenula pubescens</i>	mäkikaura	3	
<i>Campanula rotundifolia</i>	kissankello	2	
<i>Chelidonium majus</i>	keltamo	2	
<i>Chenopodium album</i>	jauhosavikka	1	
<i>Cirsium arvense</i>	pelto-ohdake	2	
<i>Convallaria majalis</i>	kielo	1	
<i>Deschampsia cespitosa</i>	nurmilauha	3	
<i>Deschampsia flexuosa</i>	metsälauha	4	
<i>Dianthus deltoides</i>	ketoneilikka	3	
<i>Dryopteris carthusiana</i>	metsäalvejuuri	1	
<i>Dryopteris filix-mas</i>	kivikkoalvejuuri	1	
<i>Elymus repens</i>	juolavehnä	2	
<i>Epilobium angustifolium</i>	maitohorsma	1	
<i>Euphrasia sp.</i>	silmäruohot	1	
<i>Festuca ovina</i>	lampaannata	4	

<i>Festuca pratensis</i>	nurminata	3
<i>Festuca rubra</i>	punanata	1
<i>Fragaria vesca</i>	ahomansikka	3
<i>Galeopsis bifida</i>	peltopillike	1
<i>Galium boreale</i>	ahomatara	2
<i>Galium verum</i>	keltamatara	3
<i>Hieracium umbellatum</i>	sarjakeltano	3
<i>Hypericum maculatum</i>	särmäkuisma	1
<i>Lapsana communis</i>	linnunkaali	1
<i>Lathyrus pratensis</i>	niittynätkelmä	2
<i>Leontodon autumnalis</i>	syysmaitiainen	1
<i>Leucanthemum vulgare</i>	päivänkakkara	2
<i>Linaria vulgaris</i>	kannusruoho	1
<i>Lychnis viscaria</i>	mäkitervakko	3
<i>Maianthemum bifolium</i>	oravanmarja	1
<i>Matricaria matricarioides</i>	pihasaunio	1
<i>Phleum pratense</i>	nurmitähkiö, timotei	2
<i>Pilosella officinarum</i>	huopakeltano	3
<i>Pimpinella saxifraga</i>	pukinjuuri	3
<i>Plantago major</i>	piharatamo	1
<i>Poa angustifolia</i>	hoikkanurmikka	1
<i>Poa pratensis</i>	niittynurmikka	3
<i>Polygonatum odoratum</i>	kalliokielo	3
<i>Polygonum aviculare</i>	pihatatar	1
<i>Polypodium vulgare</i>	kallioimarre	1
<i>Potentilla argentea</i>	hopeahanhikki	1
<i>Ranunculus acris</i>	niittyleinikki	2
<i>Ranunculus polyanthemos</i>	aholeinikki	1
<i>Ranunculus repens</i>	rönsyleinikki	2
<i>Rhinanthus serotinus</i>	isolaukku	1
<i>Rumex acetosa</i>	niittysuolaheinä	4
<i>Rumex acetosella</i>	ahosuolaheinä	1
<i>Rumex longifolius</i>	hevonhierakka	1
<i>Sedum acre</i>	keltamaksaruoho	2
<i>Stellaria graminea</i>	heinätähtimö	3
<i>Tanacetum vulgare</i>	pietaryrtti	1
<i>Taraxacum sp.</i>	voikukat	1
<i>Thymus serpyllum</i>	kangasajuruoho	3
<i>Trientalis europaea</i>	metsätähti	1
<i>Trifolium medium</i>	metsäapila	1
<i>Trifolium pratense</i>	puna-apila	3
<i>Trifolium repens</i>	valkoapila	2
<i>Urtica dioica</i>	nokkonen	2
<i>Vaccinium myrtillus</i>	mustikka	1
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	puolukka	1
<i>Verbascum nigrum</i>	tummatulikukka	2

Veronica chamaedrys	nurmitädyke	4
Veronica officinalis	rohtotädyke	1
Vicia cracca	hiirenvirna	3